

duchovní hudby nepřijímá původní model neapolské árie včetně tempového kontrastu pomalu – rychle – pomalu, který je náhodou adekvátní pro zhudebněné verše. Nebo naopak, vzhledem ke stylové nejednotě básní, které jsou zhudebněny v *Janových pašijích*, zda si úmyslně nevybral konkrétní báseň pro konkrétní hudební formu.

Nedílnou součástí knihy je jmenný rejstřík (s. 194 – 200). Vzhledem k její povaze, kdy jsou objasňovány mnohé termíny, napří-

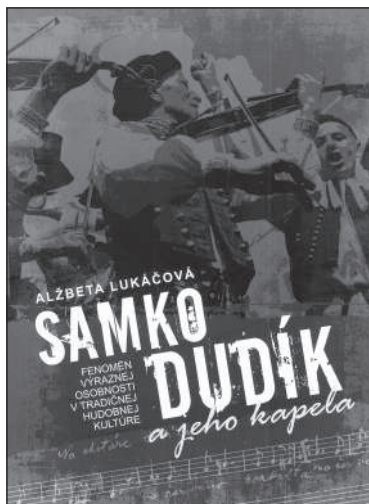
klad rétorické figury, navrhuji pro případné příští vydání zpracovat též rejstřík věcný.

Karol Medňanský vytvořil cenný příspěvek jednak v rámci výzkumu a recepce díla velkého tomášského kantora, jednak v oblasti organologie. Kniha je cenná nejen pro širší muzikologickou obec, ale též pro praktické hudebníky, kteří usilují o hlubší proniknutí do Bachova kompozičního odkazu.

Pavel Sýkora

Alžbeta Lukáčová: Samko Dudík a jeho kapela. Fenomén výraznej osobnosti v tradičnej hudobnej kultúre

Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, 2010, 240 s. ISBN 978-80-89151-30-1

Publikácia Alžbety Lukáčovej *Samko Dudík a jeho kapela. Fenomén výraznej osobnosti v tradičnej hudobnej kultúre* významne dopĺňa počtom značne obmedzenú sériu monograficky koncipovaných knižných prác, ktoré sa rôznym spôsobom zameriavajú na tradičnú ansámblovú hudbu na Slovensku. Po vedeckej monografii Jozefa Hrušovského z roku 2007 (*Sláčikové ľudové hudby regiónov východného Slovenska. Ľudová hudba a piesne Zámutova*) ide o ďalšiu prácu, ktorá venuje pozornosť jednej z najznámejších ľudových hudieb vybraného regiónu, tentoraz zo západného Slovenska. Špecifickou črtou publikácie A. Luká-

čovej je, že pozornosť obracia predovšetkým na osobnosť a umeleckú profiláciu jej primáša Samka Dudíka (1880 – 1967), jednej z výnimočných umeleckých osobností ľudovej hudby a vôbec kultúrno-spoločenského života na Myjavsku. Primárny zreteľ sa preto kladie nielen na vytýčenie charakteristických štýlovo-interpretáčnych znakov hry tohto muzikanta a jeho spoluhráčov v kontexte regionálnych herných interpretáčnych štýlov. Publikácia prináša prostredníctvom precíznej analýzy jeho životnej a profesijnej dráhy aj zasvätenejší pohľad na vybrané aspekty spoločenského vývoja prelomu 19. a 20. storočia, resp. priebehu prvej polovice 20. storočia, ktoré s ňou súviseli a pomáhali ju formovať.

Vzhľadom na povahu a intenzitu aktivít S. Dudíka autorka jasne poukazuje na nadregionálny význam jeho osobnosti. V kontexte výskumu tradičnej ansámblovej hudby na Slovensku predstavuje S. Dudík nielen primáša s charakteristickým interpretačným štýlom, ale – ako to jasne naznačuje obsah jednotlivých častí publikácie a indicie, ktoré autorka v knihe ponúka – svojím spôsobom tiež intelektuála, ktorého snahou a životným naplnením bolo aktívne sa podieľať na súdobom spoločenskom dianí, a najmä muzicírovaním propagovať myšlienku slovanskej vzájomnosti, resp. bratstva Slovákov a Čechov.

Publikácia je výsledkom dlhodobého systematického štúdia typologicky rôznorodého

a rozsiahleho pramenného materiálu, pochádzajúceho z rôznych zdrojov (dôkazom je aj relatívne veľký počet ilustrácií, fotokópií rukopisov, súkromnej korešpondencie a fotografií začlenených do obsahu práce, objavujú sa tiež úradné záznamy a pod.). Okrem materiálov čerpaných z už existujúcich odborných prác ide predovšetkým o fotografický a písomný materiál z rodinného archívu autorky (ktorá je pravnučkou S. Dudíka) a z muzeálnych fondov, tiež o fónické záznamy, napr. z Fonotéky NÚLK v Strážnici, z Fonotéky Slovenského rozhlasu v Bratislave (táto skupina pramenného materiálu pozostáva predovšetkým zo študijných snímok hry skúmanej ľudovej hudby a záznamov rozhovorov s jej členmi, z materiálov vydaných na vinylových nosičoch, záznamov festivalových scénických programov a hudobných úprav inšpirovaných hrou S. Dudíka). Materiálovú bázu dopĺňajú filmové záznamy dokumentárnej povahy aj populárno-zábavné komerčné filmy, v ktorých S. Dudík účinkoval.

Odborná práca autorky pomerne vyvážene kombinuje etnografický a etnomuzikologický výskum a s nimi spojený metodologický aparát. Obsah publikácie je rozdelený na 4 nosné kapitoly. Každá z nich sa začína krátkym, formálne jasne odlišeným úvodom do problematiky a uzatvára sa tzv. *zhrnutím*, ktoré autorka využíva na rekapituláciu poznatkov a ich prehodnotenie formou úvah, zovšeobecnení a pod. Každá z častí publikácie tak nadobúda – aj napriek viacerým vyskytujúcim sa obsahovým prienikom medzi nimi – ideovo ucelenú podobu.

Jadro práce iniciuje *Úvod*, ktorým je zvolená téma – analýza osobnosti Samka Dudíka – zasadená do kontextu tematicky a metodologicky rôznorodých, ale aj similárnych etnomuzikologických prác autorov slovenskej, českej, resp. moravskej proveniencie. V súvislosti s publikáciami zameriavajúcimi sa na vybrané osobnosti tradičnej hudobnej kultúry poukazuje na proporčne väčší výskyt odborných prác z pera moravských autorov. Sleduje tiež predošlé snahy slovenských odborníkov zhostiť sa totožnej témy (do svojho prehľadu zahŕňa aj práce venujúce sa problematike tradičnej ansámbovej hudby My-

javská, v závere spomína scénické podujatia venované osobnosti sledovaného myjavského primáša). Svojím *Úvodom* autorka obhajuje aktuálnosť témy a nutnosť jej podrobnejšieho, holistického spracovania.

Prvá kapitola práce, *Život Samka Dudíka*, v sebe sústreďuje biografické líčenie jeho osobnej životnej a profesijnej dráhy počnúc detstvom a muzikantskými začiatkami v rodnej Myjave, cez jeho pôsobenie v rôznych sláčikových zoskupeniach na Myjavsku, na Morave, či v Prahe, cez rôznorodé skúsenosti s nahrávaním pre štátne rozhlasové a filmárske inštitúcie, až po účinkovanie na politicky angažovaných stretnutiach intelektuálov či v pražských vinárňach – miestach stretnutí vzdelanej vysokoškolskej mládeže, končiac participáciou S. Dudíka na folklórnom hnutí. Pozoruhodné sú detailnejšie informácie o väzbách primáša s hudobným skladateľom Leošom Janáčkom alebo s dr. Jankom Blahom. Kombináciou biografických a historických dát s citáciami z umelcovho vlastného rukopisu, resp. z nahrávok rozhovorov s ním, ďalej s rozsiahlym poznámkovým aparátom a ojedinelým fotografickým materiálom tvorí prvá kapitola informačný základ celej práce. Ten v ďalších kapitolách slúži autorky na zdôvodňovanie povahy a rozsahu viacerých špecifik týkajúcich sa napríklad skladby Dudíkovoho aktívneho herného repertoáru alebo jeho vlastného interpretačného štýlu a pod.

Ďalších takmer dvadsať strán sa venuje obsadeniu primášovej kapely v jednotlivých obdobiach jeho kariéry. Autorka spomína prvú hudbu S. Dudíka z jeho ranej mladosti a pokračuje Dudíkovým obdobím včleňovania sa do existujúcich zoskupení na Myjave. Ďalej opisuje formovanie jeho vlastnej ľudovej hudby a následnú muzikantskú spoluprácu s jeho potomkami. Chronologické vykreslenie vzniku, personálnych zmien a fluktuácie členov v jednotlivých zoskupeniach je vždy vsadené do konkrétneho historicko-spoločenského kontextu a životného obdobia S. Dudíka. Pozitívnym prvkom sú autorkine úvahy o výskyte špecifických nástrojových typov, objavujúcich sa v niektorých obsadeniach. Dokladá ich jednak odbornou literatúrou a fotografiami, jednak citáciami z osobnej korešponden-

cie alebo z Juráškovej diplomovej práce o S. Dudíkovi, ktorá obsahuje prepisy rozhovorov s primášom¹. V závere kapitoly nachádzame krátke životopisy najdôležitejších Samkových spoluhráčov a obligátne zhrnutie, v ktorom sa autorka zamýšľa nad vývojom nástrojového obsadenia jednotlivých ľudových hudieb a poukazuje na vplyv kopaničiarskej tradície hudobných ansámblov a vplyv mestskej cimbalovej hudby a maďarských kaviarenských kapiel, ako na dva zásadné faktory, ktoré formovanie jednotlivých nástrojových zoskupení priamo ovplyvnili.

Vzhľadom na pomerne bohatý spoločenský život S. Dudíka, niekoľkoročné pôsobenie v Prahe či jeho časté odchody na Moravu možno predpokladať veľkú žánrovú pestrosť a šírku jeho herného repertoáru. V knihe A. Lukáčovej je tento aspekt podrobne analyzovaný v tretej časti publikácie s názvom *Repertoár kapely a jeho zdroje*. Množstvo rôznorodých informácií autorka logicky a prehľadne štruktúrovala do viacerých podkapitol. Tie úvodné predstavujú vstupné, všeobecné informácie o procese a zákonitostiach formovania repertoáru sláčikových ľudových hudieb v tesnej nadväznosti na skúmaný ansámbel a okolnosti jeho činnosti. Východisková typológia repertoáru S. Dudíka pozostávajúca z 9 skupín (napríklad *nadregionálny repertoár, slovanský repertoár, duchovné piesne, dobové slágre* a pod.), určila vnútorné členenie každej z dvoch nosných častí kapitoly. Vyplynuli z rozdelenia všetkých zložiek Dudíkovo repertoáru cez prizmu ich primárnej funkcie na *tanečný* a tzv. *netanečný repertoár*. Rozbor tanečného repertoáru cez prizmu typológie lokálnych foriem tancia, zohľadnenie vplyvu dobovej mestskej hudobnej kultúry, rôznorodé notové ukážky reprezentatívnych vzoriek každej z deviatich typologických zložiek repertoáru, spolu s relatívne rozsiahlym poznámkovým aparátom, ktorý okrem iných častí doplnia najmä state venované *tanečným slágram*, a dôsledná kritická práca s pramen-

ným materiálom robí z tretej kapitoly jednu z najzaujímavejších častí publikácie.

Do poslednej kapitoly autorka umiestnila hudobno-štylovú analýzu hry Samka Dudíka a jeho spoluhráčov. Z metodologického hľadiska zahrnuje spravidla niekoľko krokov, z ktorých každý predstavuje samostatný problém, vyžadujúci si osobité riešenie. Autorka v úvode poukazuje na isté ťažkosti s notovou transkripciou kolektívnych herných prejavov, ktoré, ako uvádza, vyplývali zo zníženej kvality a značného veku zvukových nahrávok Dudíkovej kapely. Poukazuje však na relatívne bezproblémový prepis hry primáša v každej z nich.

Napriek tomu, že z obsahu kapitoly nemožno zistiť presný počet transkripcií, resp. rozsah komparatívneho materiálu autorky (ani notová príloha v podobe partitúr, umiestnená v závere publikácie, nie je spoľahlivým návodom), ide o relatívne precíznu analýzu dostupného materiálu. Autorka sa v prípade skúmania herného štýlu primáša a druhého huslistu celkom jasne inšpirovala postupmi preferovanými v doterajšej slovenskej odbornej literatúre, pričom nepodcenila ani štýlovo-interpretáčny rozbor hry sprievodných nástrojov. Tento postup zahŕňa typologické vymedzenie analyzovaných ornamentálnych hudobných tvarov, podrobný opis ich charakteru a techniky predvedenia skúmaným hráčom (doložený výňatkom z partitúry, resp. deskriptívnou notovou ukážkou herného prejavu daného hráča), ktorý je v závere sprehľadnený tabuľkou. Tá štatisticky vyhodnocuje frekvenciu využívania sledovaných hudobných znakov interpretácie buď v hre daného hráča, alebo v inej vzťahovej väzbe. Veľmi cenné sú časti týkajúce sa súhry primáša s druhým huslistom, analýza hry cimbalistu, tiež však harmonická analýza sprievodných nástrojov a autorkine úvahy o príčinách prítomnosti niektorých tvarov v Dudíkovej hre, resp. príčinách, ktoré mohli ovplyvniť výslednú podobu herných prejavov a celkovú súhru všetkých hráčov v ansámblu. Posledná kapitola tak významne dopĺňa ostatné a zmysluplne ukončuje obsah celej práce.

Publikácia A. Lukáčovej je dôležitým vkladom do etnomuzikologického skúmania

¹ JURÁŠEK, Jaroslav: *Lidový umělec Samko Dudík z Myjavy*. [Diplomová práca] Brno : JAMU, 1961.

tradičnej ansámbovej hudby na Slovensku (možno trochu ľutovať, že súčasťou publikácie nie je CD príloha), a to z niekoľkých dôvodov – nielen preto, že ide o jednu z mála knižných publikácií tejto bádateľskej sféry etnomuzikológie za posledné roky. Prvým z nich je objekt výskumu a spôsob uchopenia témy. Kniha ponúka zasvätený pohľad na osobitý typ ľudovej hudby naozaj špecifického lokálneho aj regionálneho významu. Ľudová hudba Samka Dudíka totiž síce celkom jednoznačne vychádzala z hudobnej a interpretačnej tradície Myjavu a jej blízkeho okolia (k týmto koreňom sa svojou činnosťou prostredníctvom Samka Dudíka aj opakovane vracala a utvrdzovala sa v nich ako interpretačne, tak aj repertoárovu), napriek tomu však, takpovediac, „nezodpovedá“ všeobecnému modelu ľudovej hudby, s ktorým pri etnomuzikologickej práci primárne operujeme. Adekvátne odborné spracovanie problematiky si preto vyžadovalo štúdiom širších historicko-politických kontextov urbánneho prostredia, presahujúceho hranice Slovenska a dobu, v ktorej S. Dudík aktívne pôsobil.

Druhým dôvodom je mimoriadne rozsiahla materiálová báza, ktorú mala autorka pri svojej práci k dispozícii, resp. ktorú sa jej podarilo počas niekoľkých rokov zhromaždiť

a dôslednosť, s akou pristupovala k jej systematizácii a analýze. Sčasti ide o materiál, ktorý je podľa všetkého len ťažko dostupný. Obrazová zložka publikácie sa preto stáva významným materiálovým zdrojom. V každom smere je publikácia veľmi dobrým príkladom synkretickej a z metodologického hľadiska špecifickej, syntetizujúcej práce, vyžadujúcej si dlhodobý a sústredený výskum.

Posledným dôvodom je jazyková, štylistická stránka. Autorka celkom jednoznačne zvolila taký vyjadrovačiaci aparát, ktorý svojou zrozumiteľnosťou publikáciu ľahšie sprístupňuje bežnému čitateľovi. Všeobecné, z odborného hľadiska pomerne bazálne poznatky, osvetľujúce základné aspekty existencie a vývoja ľudovej hudby a tanca na Slovensku síce nepomáhali informačnej koncízности niektorých častí textu, pomohli však profilovať celú publikáciu ako dielo čitateľsky pútavé a zaujímavé aj pre menej zainteresovaného čitateľa. Celkovo však ide o odbornú prácu výnimočnú a v rôznych smeroch využiteľnú pri ďalšom výskume a dotváraní komplexného obrazu o hudobnej tradícii Myjavsku, resp. problematike kultúrnych (hudobných) väzieb medzi Moravou a Slovenskom.

Jana Ambrózová

Janka Bednáríková: Frammenti gregoriani in Slovacchia. Frammenti ȣekopisȣw gregoriańskich na Słowacji

Lublin : Norbertinum, 2009, 154 s. ISBN 978-83-7222-371-5

Výskum stredovekej hudobnej kultúry z územia Slovenska napreduje v poslednom období míľovými krokmi vpred. Po publikovaní digitálnych edícií bratislavských antifonárov I – V (2002 – 2007) a pramenných edícií spišských rukopisov (2006, 2008) sa do popredia pramenných výskumov dostalo aj spracovanie fragmentárne zachovaných materiálov. V rámci projektu Agentúry pre vedu a vývoj (APVV) č. APVV-51-043605 *Pramene stredovekej cirkevnej hudby na Slovensku* riešeného na Ústave hudobnej vedy SAV (E. Veselovská)

a na Katolíckej univerzite v Ružomberku (R. Adamko, J. Bednáríková) prebiehal od roku 2006 systematický výskum stredovekých notovaných materiálov zo všetkých archívnych, muzeálnych a knižničných inštitúcií z celého územia Slovenska, spojený s ich detailnou evidenciou, analýzou, vyhodnotením a digitalizáciou. V súčinnosti so staršími prácami slovenských alebo zahraničných autorov (R. Rybarič, J. Sopko, J. Szendrei, L. Vajdička, Z. Czagány) a v kontexte novonájdených notovaných pamiatok vznikol priestor na